

# СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА

## ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Соціальна економіка» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки спеціальності 051 Економіка.

**Предметом** вивчення навчальної дисципліни є економічні відносини в їх системній залежності й обумовленості із соціальними, політичними, етнічними, релігійними, антропологічними елементами, які у цілому зумовлюють зростання добробуту людини. При такому підході основною, відмітною рисою предмета є соціальна складова економіки.

**Міждисциплінарні зв'язки:** «Політична економія», «Економічна теорія», «Соціальна політика», «Ринок праці», «Державне і регіональне управління», «Стратегічне управління трудовими ресурсами» які вивчаються раніше, «Макроекономіка», «Мікроекономіка», «Історія економічних вчень», «Статистика», «Проектний аналіз», «Політекономія», «Стратегія підприємства», «Економіка праці та соціально-трудова відносини».

### **1. Мета та завдання навчальної дисципліни**

1.1. Мета вивчення навчальної дисципліни «Соціальна економіка» є формування цілісного світогляду і навичок системного мислення в галузі соціоекономічного функціонування суспільства, спрямованого на створення умов для розвитку і самореалізації особистості в швидкоплинних трансформаційних змінах глобального характеру.

1.2. Основні завдання навчальної дисципліни «Соціальна економіка» по-перше, на основі вже отриманих загальних знань у галузі економічних взаємин сприяти доповненню й поглибленню їх за рахунок вивчення та розуміння органічних зв'язків і залежностей із політичними, соціокультурними, моральними, етичними, психологічними та іншими аспектами життєдіяльності людини; по-друге, курс показує, на які орієнтири варто налаштуватися суб'єкту економіки за формування ринкових зв'язків і залежностей; по-третє, курс безпосередньо пов'язаний із формуванням нової закономірності в економічній теорії – плюралізмом методології у вивченні соціально-економічної реальності, що уможливорює належну оцінку й переоцінку конкретних економічних проблем через призму розгорнутої філософської й соціологічної думки.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані наступні компетентності:

загальні:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;
- здатність до креативного та критичного мислення;
- навички міжособистісної взаємодії;
- здатність свідомо та соціально-відповідально діяти на основі етичних міркувань.

фахові:

- розуміння особливостей поведінки суб'єктів господарювання, їх інтересів та потреб в економічній системі;
- здатність описувати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних та прикладних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати;
- здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері функціонування, розвитку і регулювання соціально-трудова відносин.

1.4. Програмні результати навчання:

- демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних мотивів, поваги до різноманіття думок, індивідуальних та міжкультурних відмінностей людей та соціумів;
- використовувати аналітичний та методичний інструментарій для розуміння логіки прийняття господарчих рішень різними економічними агентами;
- вміти працювати як самостійно, так і в команді;
- розуміти та планувати можливості особистого професійного розвитку;
- демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні;
- вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин;
- використовувати нормативні та правові акти, що регламентують господарську та професійну діяльність.

На вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою Економіка підприємства спеціальності 051 Економіка відводиться 90 годин / 3 кредити ЄКТС.

### **Інформаційний обсяг навчальної дисципліни**

#### **Тема 1. Соціокультурні основи функціонування економіки.**

Соціальна економіка. Передумови розвитку соціальної економіки. Предмет курсу «Соціальна економіка». Завдання соціальної економіки. Охлократичний, олігархічний демократичний типи соціальної економіки. Принципи соціальної економіки. Соціальні функції економіки. Критерій соціальної економіки. Особливості соціальної економіки в перехідних умовах. Трансформація соціальної економіки. Соціокультурний підхід до аналізу суспільства. Поняття соціокультури. Позитивні й негативні напрями та протиріччя соціокультури. Духовна і матеріальна культура. Духовне виробництво. Значення науково-технічного прогресу для розвитку

соціокультури. Менталітет як одне з центральних понять соціокультурного підходу. Сфери, що сприяють соціокультурному розвитку. Культурні цінності, норми, звичаї, етикет, традиції, мова, обряди, ритуали, церемонії, прихильності, табу, закони та їх вплив на суспільство. Релятивізм та етноцентризм як протилежні підходи до прийняття культури. Систематизація соціокультурних процесів. Сучасна соціокультурна ситуація в Україні.

## **Тема 2. Соціально-трудова відносина як сфера самореалізації та саморозвитку людини.**

Поняття соціально-трудова відносина. Система соціально-трудова відносина: суб'єкти, організаційні форми, типи та принципи функціонування, фактори розвитку соціально-трудова відносина. Рівні соціально-трудова відносина, характеристика суб'єктів сторін та органів, що репрезентують працівників, роботодавців та державу на різних рівнях. Поняття соціальної справедливості та соціального захисту. Основні напрями соціального захисту. Соціальні гарантії. Регулювання соціально-трудова відносина. Законодавча та нормативно-правова база. Роль держави та профспілок у регулюванні соціально-трудова відносина, розвитку соціального партнерства. Характеристика соціально-трудова відносина щодо забезпечення трудових прав та соціальних гарантії працівників: зайнятості, рівня оплати праці, умов праці, охорони праці та відпочинку.

## **Тема 3. Підприємництво та малий бізнес в ринковій економіці.**

Підприємництво, бізнес, управління підприємством, малий бізнес, малі підприємства, фіксований податок, єдиний податок, модель функціонування підприємництва, соціально-економічні передумови, технічні передумови підприємництва, "Груповий фактор" у підприємстві, "Особистісний фактор" у підприємстві.

## **Тема 4. Соціологічний аналіз ринку праці.**

Ринок праці, кон'юнктура ринку праці, сегментація ринку праці, попит на працю, пропозиція праці, соціологія праці, ринок праці, категорії соціології праці, мета соціології праці, соціологія організацій, соціологія професій, соціологія виробничого колективу, промислова соціологія, соціальне планування, соціологія освіти, соціологія міста, соціологія праці й управління, роботодавці,

## **Тема 5. Зайнятість і безробіття як соціальні категорії.**

Право на працю і соціальні механізми його реалізації. Законодавчі акти України про зайнятість та соціальний захист населення. Поняття зайнятості населення, види та форми зайнятості. Показники зайнятості. Безробіття та його причини. Види та форми безробіття. Ціна безробіття, Закон Оукена. Показники рівня безробіття. Державні, регіональні та територіальні програми зайнятості. Державна служба зайнятості та її роль щодо працевлаштування безробітних. Політика зайнятості та роль держави в її реалізації.

## **Тема 6. Аналіз доходів як матеріальної основи соціоекономічного розвитку.**

Рівень життя населення. Індикатори рівня життя населення. Реальний і номінальний дохід. Показники диференціації доходів населення. Крива

Лоренца. Витрати населення. Місткість споживчого ринку. Розподіл доходів. Види доходів та джерла їх формування.

### **Тема 7. Соціальний захист населення як складова соціальної політики держави.**

Соціальна політика. Цілі соціальної політики. Завдання соціальної політики. Рівні соціальної політики. Моделі соціальної політики. Патерналістська соціалістична модель. Шведська модель соціальної політики. Модель «Держави добробуту». Модель соціально-орієнтованого ринкового господарства. Соціальний захист. Соціальний добробут. Соціальне забезпечення. «Якість життя». Інструменти державного регулювання соціального захисту. Мінімальний споживчий бюджет. Поняття рівня соціальної безпеки. Соціальні потреби – соціальні інтереси – система цілей соціально-економічної безпеки. Класифікація економічних інтересів. Критерії та показники соціальної безпеки. Порогові значення показників соціальної безпеки

### **Тема 8. Соціальна мобільність населення в умовах ринку.**

Соціальна мобільність, соціально-трудова мобільність, міграція, міжнародна трудова міграція, еміграція, імміграція, міжнародна організація праці, горизонтальна соціальна мобільність, вертикальна соціальна мобільність, типи соціально-трудової мобільності, методи аналізу соціально-трудової мобільності, фактори соціально-трудової мобільності, міжнародна трудова міграція, міграція населення, мігранти, переселенці, професіонали, нелегальні іммігранти, біженці,

### **3. Рекомендовані джерела інформації**

1. Беляєв О.О., Діба М.І., Кириленко В.І. Соціальна економіка: навч. посіб. та ін. К.: КНЕУ, 2005. 196 с.
2. Дворецька Г. В. Соціологія праці: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2000. 244 с.
3. Дворецька Г.В. Соціологія: навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2002. 472 с.
4. Єременко В.Г. Соціальна економіка: навч. посіб. Видання друге, адаптоване й доповнене. К.: Інформаційно-видавничий центр Держкомстату, 2003. 195–222 с.
5. Лукашевич М. П. Соціологія: / загальний курс: підручник: 2-ге вид. К.: Каравела, 2006. 408 с.
6. Лукашевич М. Соціологія економіки: підручник для ВНЗ. К.: Каравела, 2005. 288 с.
7. Лукашевич М.П. Соціологія економіки: підручник. К.: Каравела, 2005. 288 с.
8. Матвеев С.О. Економічна соціологія. підручник. Суми. Університетська книга, 2006. 184 с.